

De man van 'Daar vraag je me wat'. De man die als natuurkundeleraar zijn collega's de stuipen op het lijf joeg door steeds maar weer verontrustende initiatieven te ontplooiën. De man die zich beter thuisvoelt in een Indianendorp dan in een Hilton-hotel. De man die eigenhandig zijn boerderij restaureert, maar ook kans ziet voor de televisie in vier minuten uit te leggen wat de vierde dimensie is. De man die jonge mensen enthousiast maakt voor onderzoek en wetenschap, en hen allemaal voorbijloopt tijdens 'n afmattende bergtocht die hij als een 'ouwevrouwenwandeling' bestempelt. De man die een sfeervolle kerststal in elkaar knutselde voor de pastoor, maar zich nu weer verdiept in het maken van manden uit buntgras. De man die vorig jaar afscheid nam van de TV en van de school waar zijn hart naar uit ging. Die man treffen we aan in zijn hobbyruimte, die hij beurtelings met 'ridderzaal' en 'stal' aanduidt. Zijn stoffige alpino zit als gegoten op zijn hoofd, zijn kleren zijn van een niet nader te bepalen jaartal. Misverstand uitgesloten: Dit is Henk Mulder.

SCHELLENZOEKER

op het strand van de tijd

Henk Mulder is bijna 35 jaar leraar geweest. En met veel plezier: 'Ik zou geen beter beroep weten. Alleen had ik nog wat meer willen zwerven, weet je wel. Ik had misschien toch nog liever ergens in Afrika of in Zuid Amerika... Maar dat onderwijs zou ik toch wel gepakt hebben denk ik. Ik heb wel eens een leeg schooltje zien staan in de binnenlanden van Suriname. Toen dacht ik: verdomme, zal ik hier eens beginnen?'

Toch is het een beetje in tegenspraak met jouw natuur, omdat de activiteit van een leraar nogal gereguleerd is. Leraren worden nogal eens als grijze, stoffige figuren gezien. En jij bent eigenlijk een scharrelaar.

'Kijk, ik heb een aantal personalia. Je kunt zeggen dat ik Nederlander ben, katholiek, leraar, padvinder en zo kun je nog een tijdje doorgaan. Nou, als je tegen me zegt: wat hou je over als je een van die dingen mag kiezen dan

tekst: Piet Smolders

foto's: Smolders, Vermeesch

... 'Het hele lijf moet erbij betrokken zijn...'

zeg ik: *padvinder*. Ik heb heel lang in de jeugdbeweging gezeten en via de school heb ik dat eigenlijk mijn leven lang volgehouden. En ik heb de meest briljante herinneringen aan het onderwijs, met alle franje die er omheen zat. Daar hoort De Jonge Onderzoeker ook bij en daar hoort de televisie bij en al die kampen die ik georganiseerd heb, de hele rimram er omheen.'

Je hebt het voor jezelf aangekleed en ook binnen de lessen geprobeerd een eigen benadering te plegen.

'Ja, een beetje verrassen, uit het patroon stappen. *De mens is een schellenzoeker op het strand van de tijd.* Altijd zoeken, zoeken... Kijk, dat buntvlechten waar ik nu mee bezig ben: ik kan zo'n mand en zo'n bijenkorf natuurlijk ook in de stad kopen. Maar dat contact met het materiaal... ontdekken hoe sterk het is, dat is het weet je. Een stukje verkenning. Een soort buitenlandse reis, maar dan in je eigen huis. En die is op een gegeven moment voorbij, want ik zie niet dat ik dit mijn hele leven ga doen. Maar het is weer een onderzoek en een er-

varing. Het geeft een geluksgevoel, vertrouwen in jezelf. Je kán weer wat, weet je.'

Zou de oertijd iets voor jou geweest zijn, toen de mens gewoon alles zelf moest doen?

'Ja, dat vind ik een ideale tijd. Het geweldigste wat ik gezien heb zijn die Amazone-indianen. Ik heb nooit iets mooiers gezien. Iemand die alles kan. Alles wat die moet doen doet ie. Een fluit maken en zijn brood bakken, noem maar op.'

Vind jij dat we op de verkeerde weg zijn met onze technologie? Want die neemt mensen voortdurend dingen uit handen...

'Ja, dat vind ik erg. Ik onttrek me daar dan ook voortdurend aan. Ik hou bijvoorbeeld niet van stoplichten. Ik wil best het risico lopen overreden te worden, maar ik wil zelf beslissen wanneer ik overstek. Ik hou niet van die ingewikkelde samenleving, daarom zit ik nu hier. Ik zit een beetje buiten de maatschappij. Ik kan er elk moment in teruggaan, maar ik kan hier een stukje eigen leven leiden. Ik kan hier een vuur maken in mijn open haard en dat is beter dan een thermostaat omhoog draaien. Je moet er zelf een hand in hebben, dat is voor mij de plezierigste manier van leven.'

Er zijn mensen die óók een goede startpositie hebben gehad, zoals jij: genoeg intelligentie en een prima opleiding. Maar toch hebben die er heel wat anders mee gedaan...

'Nou kijk, ik had ook bij Philips terecht kunnen komen. Mijn zoon zit daar nu bijvoorbeeld, dus ik zie dat proces zich afspelen. Die jongen werkt zich rot... moet om kwart voor zes zijn bed uit, dan met de trein naar Heerlen... is 's avonds om zeven uur thuis. Hij zit in de research van röntgenapparatuur. Die jongen heeft wat je noemt een *prachtbaan*. Maar hij neemt zijn zorgen mee naar huis. Nou vind ik het niet erg om zorgen te hebben, maar *hij* is verplicht dat röntgenapparaat te verbeteren om Philips betere winstkansen te geven en om de Japanse industrie buiten te houden. Dat zijn voor mij geen doelen.

...'Ik kan zo'n mand en zo'n bijenkorf natuurlijk ook in de stad kopen...'

Voor mij is het doel de nieuwsgierigheid, vragen die je zelf stelt. Ik heb eigenlijk niet veel zin om vragen van anderen te beantwoorden. Ik vind het aardiger antwoorden op mijn *eigen* vragen te krijgen. Als ik een specht in het bos hoor, dan vraag ik me af: hoeveel keer zou hij nou tikken in zo'n roffel? Ik weet nu dat zo'n roffel een halve seconde duurt en dat er elf tikken in zitten. Dat hebben twee leerlingen voor mij uitgezocht.'

En je vindt het niet erg als dat ergens al vastligt?

'Nou moet ik je wel zeggen: als iemand me laat weten: ken je dat boek niet, daar staat het allemaal al in, dan is voor mij de lol er af. Ik wil altijd het gevoel hebben met iets nieuws bezig te zijn. Maar ik sla zelden iets na. Anderen wroeten literatuur door. Dat is eigenlijk een soort herkauwen. Je kunt met een reisgids een onbekende stad in gaan, eerste straat links, tweede rechts. Maar je kunt ook maar wat aanlopen en een man tegenkomen die iets aan het maken is. Je kunt dan tonen dat je wat verbaasd bent over zijn techniek en zo. Zo kom je wat aan de weet zonder dat je het uit een boek opgevist hebt. Dat is het avontuur.'

Zou jij jezelf nu als gelukkig willen omschrijven?

'Ja dat is een beetje een moeilijk woord hè? Als ik zo'n bijenkorf vlecht dan ben ik gelukkig. Maar voortdurend gelukkig zijn, daar kan ik niet zo goed tegen. Kijk, de prachtigste zin die ik ooit gelezen heb staat in een Frans toneelstuk van Paul Claudel. Daar zegt een boer tegen zijn vrouw: *Je suis satisfait d'être heureux - Ik ben er zat van gelukkig te zijn*. Dat je zó'n pens hebt en geen honger meer, weet je wel. Dan ben je verzadigd en wat doe je daarmee? En die vent zegt dan: *Ik ga er vandoor, ik trek naar het Heilig Land*. Net zoals ik dit jaar naar Polen op bedevaart ga. En zijn vrouw zegt tegen hem: *Hoe kun je nou weggaan? Je kan niet eens een knoop aan je jas zetten*. Maar hij vertrekt toch. Nou, als je in de middeleeuwen op weg ging naar het Heilig Land, dan kwam je waarschijnlijk nooit meer terug. Kortom, ik zeg altijd: Gelukkig leven is niet belangrijk, saai leven is erger! De mensen benadrukken dat geluk altijd zo, maar laten ze het maar eens uitvoerig definiëren. Laat ik zeggen: iemand die in een bejaardenhuis zit, op tijd opstaat, zijn voer en zijn koffie krijgt, daar zullen

De kerststal die Henk voor de pastoor maakte

de mensen misschien van zeggen: *die vent is even gelukkig!* Nou dat is niks voor mij. Kan ik me niet voorstellen. Dat leven is zo geprogrammeerd, zo voorspelbaar, zo saai.'

Zoeken en vinden zijn voor Henk Mulder essentiële zaken in het leven. Dat kan gaan om heel eenvoudige dingen, maar ook het onderzoek van bijvoorbeeld elementaire deeltjes, de bouwstenen van de atomen, kan hem mateloos boeien.

'De jacht op het grondelement van ons wezen, ja dat is geweldig. Ik vind ruimtevaart geweldig en ook het onderzoek in het rijk van de atomen. Ik heb daar mijn leerlingen graag over verteld. Hoe 'n atoom in elkaar zit, dat is heel boeiend om door te geven. Ik vind het geweldig dat ik in de tijd van de ruimtevaart leef. Hier in mijn stal heb ik de voetstap van die vent op de maan aan de muur hangen. Je ziet gewoon een afdruk van een zool in het zand, weet je wel. Ja, dat vind ik de mooiste plaat die ik ooit gezien heb. Een mens is er geweest, hij heeft zijn sporen achtergelaten. Zijn visitekaartje heeft hij neergelegd in de vorm van zijn voetstappen.'

Vind je dat de dingen die je doet nuttig moeten zijn?

'Nou, laat ik zeggen: een tikkeltje doelmatig. Als ik hier zit te buntvlechten, dat ga ik niet maar zo'n beetje prullen, het moet gelijk zo goed mogelijk zijn. Het moet een doel hebben. Vanmiddag kwam ik in het bos een vrouw tegen die veertig kilometer aan het lopen was. Die was gestart, liep een rondje door het bos *hup, hup, hup* en kwam dan weer op het startpunt terug. Dat is niks voor mij. Maar ik kan wel veertig kilometer naar jou toe lopen. Zo denken de Indianen die ik bezocht er ook over. Als je vraagt of ze mee rondjes gaan lopen dan gaan ze in hun hangmat liggen. Dat vinden ze onnatuurlijk. Maar ze klimmen wel in bomen, zwemmen de rivier over en rennen achter een aap aan. Maar als je ze vraagt of ze eens willen kijken wie het snelst de honderd meter kan lopen verklaren ze je voor gek.'

Voor Henk Mulder is het leven een aaneenschakeling van gelukbrengende toevalligheden.

'Ik rij door het bos op mijn paard en

kom kerels tegen die buntgras aan het snijden zijn. Ik had een ander paadje kunnen nemen of die lui links kunnen laten liggen. Maar het verwonderde mij. Het is een *haltmoment* in je leven – er gebeurt ineens wat. En nu heb ik hier in mijn stal een cursus buntvlechten ondergebracht. In juni ga ik met 6 lui uit het Belgische Diest naar het Athosgebergte om de monniken daar op te zoeken. Hoe kom ik daar aan? Ik ben in mijn 'ridderzaal' aan het werken en heb toevallig een Belgische zender aan. Daar begint een vent een verhaal te houden en ineens hou ik op met mijn werk en denk *hé, wat hoor ik daar allemaal?* Ik pak een paartje, schrijf een telefoonnummer op en nu zit ik in juni in het Athosgebergte. Nou, zulke momenten kan ik in mijn leven heel wat aanwijzen. Zo ben ik ook bij toeval met DJO in aanraking gekomen en dat leidde uiteindelijk weer tot mijn optreden in 'Daar vraag je me wat'. Voor DJO schrijven doe ik graag om aan te geven dat je gelukkig kunt worden door actief te zijn. En die activiteiten hoeven niet gekocht te worden met een dure experimenteerdoos of zo. Die liggen vlakbij, die zitten in je fietswielen en in de staafjes van oude batterijen.

Overal liggen wonderlijke dingen. Je schuift twee haarkammen over elkaar en opeens zie je een soort pianoklavier-effect. Onderzoek daar eens wat aan. Wees daar eens verbaasd over. Dat is het eerste, want anders begin je niet. De combinatie van hoofd- en handwerk vind ik heel belangrijk. Het hele lijf moet erbij betrokken zijn.'

Dit seizoen is 'Daar vraag je me wat' vervangen door het programma 'Zeker weten'. En daarmee kwam ook een eind aan zeven jaar Henk Mulder op TV. Stom toeval: tegelijkertijd nam hij ook afscheid op school. Daar zongen de leerlingen hem toe. 'Verdomme Henk dat het zo moest gaan: op school, weg en bij de buis vandaan.' Inderdaad, een hele ommekeer in zijn leven. Heeft het hem aangegepen?

'Nou ik vond het een voorrecht dat ik al die jaren telkens weer in dat programma mee mocht draaien en ik wist dat er eens een eind aan moest komen. Over de school heb ik wel veel nagedacht. Ik ben nu op het punt waarop ik zeg: Ik mis de jeugd wel, maar het klaslokaal niet. En die jeugd: daar is wel iets aan te doen. Met Pasen ga ik met een clubje naar de Ardennen en volgend jaar ga ik weer met honderd jongelui van de school. Want ze wilden graag dat ik dat nog eens organiseerde.'

Vind je dat de jeugd veranderd is in al die tijd dat je daarmee omging?

'Ja, dat wel, maar niet in die mate dat ik er minder goed mee kon werken. De voornaamste verandering is dat de jongelui van nu van meer persoonlijkheid getuigen, terwijl ze vroeger meer slaafs en gedwee waren. En dat die persoonlijkheid er meer uitkomt, dat vind ik wel fijn ja.'

Heb jij het idee... je bent natuurlijk altijd verschrikkelijk enthousiast voor je eigen ideeën, je bent altijd je eigen weg gegaan. Denk je dat je dat enthousiasme voldoende hebt kunnen overdragen? Konden ze jou daar redelijk in volgen? Of reageerden ze soms van: O, daar heb je Mulder weer?

'Nou laat ik het zo zeggen: een min-

derheid sleep je mee, want je eist natuurlijk nogal veel van mensen. Ik ben geen leraar voor de massa. Er zijn leerlingen bij mij huilend weggelopen en enkelen hebben gevraagd een andere leraar te krijgen. En anderen hebben gezegd: ik wil terug naar Henk

Mulder. Resonantie, meetrillen, is niet alleen iets uit de natuurkunde, maar het geldt ook voor mensen. Ik heb eens een leerling gehad, die voor de tweede keer in de zesde zat en ik vroeg hem op een gegeven dag: En hoe gaat het nou dit jaar? Kun je mijn

lessen beter volgen dan die van mijn collega van vorig jaar, heb je meer lol in het vak? En hij zei tegen mij: *Me-
neer, dit is eigenlijk het eerste jaar dat ik in de gaten heb wat ik moet doen.* Dan denk ik: Verdomme, ik heb die vent de weg gewezen. Dat is gelukt. Ik heb wel eens een collega gehad die zei: *Wat ben ik blij dat ik nooit les van jou gehad heb.* Dat vond ik leuk, dat hij dat zei. Dat gaf heel duidelijk aan: er is geen resonantie. Daarom is het goed dat een leerling vrijwel ieder jaar een andere leraar krijgt. Ik heb twee jaar geleden een soort afscheidscollege gegeven over mijn opvattingen over het vak en dat deed ik voor 300 natuurkundeleraren. En daarna heeft een andere collega een lezing gegeven. Ik noem die man maar even Meijers en die man heeft een heel gestroomlijnd boek geschreven over natuurkunde, maar geweldig saai: kracht is massa maal versnelling, spanning is stroomsterkte maal weerstand, dat soort dingen, *psstst* zó naar het eindexamen, alle fantasie weg. Dat boek van Meijers is een van de best verkochte natuurkundeboeken in Nederland. Na afloop van de lezingen hing er een groot vel papier op de gang en daar mocht iedereen vrij zijn gevoelens op schrijven. Stond er op een gegeven moment: wat moet

de zoon van Henk Mulder bij Meijers in de klas? En een ander had er onder geschreven: En omgekeerd.'

Je leven opnieuw inrichten, dat is wel nodig als je eenmaal gepensioneerd bent, vindt Henk Mulder. En daar is hij volop mee bezig. Een stukje stabiliteit, een zekere regelmaat heb je nodig, vindt hij. Maar aan vergaderingen begint hij niet.

Als ze mij zouden vragen voor een schoolbestuur dan zou ik zeggen: Ik heb wel zin om met jongelui in een eikeboom te kruipen, maar geen zin om over financiën te praten. Maar als je me de traditionele vraag stelt of ik, net als veel mensen die gepensioneerd zijn, het gevoel heb dat ik uitgerangeerd ben dan zeg ik volmondig nee. Ik had nog best een tijd meegekund, maar toen ik vijftig werd heb ik mezelf beloofd er met zestig een punt achter te zetten. Ik ben aan de afdeling van de berg begonnen, dat is duidelijk. Deze fase is ook belangrijk in het leven van een mens. Ik heb het geluk dat ik gezond ben en tijdig met werken ben gestopt. Ik heb het volle bewustzijn om deze fase in te vullen. En daar heb ik wel wat losse ideeën over...'

'Als ik hier zit te buntvlechten, dan ga ik niet maar zo'n beetje aanprullen...'

'Ook deze fase is belangrijk in het leven van een mens...'

Henk Mulder

- Werd op 29 januari 1923 geboren in Zaandam
- Zijn vader was leraar aan een technische school
- Behaalde in de oorlog zowel het diploma Gym A als Gym B
- Werd elektrotechnisch ingenieur aan de TH in Delft in 1950
- Was van 1950 tot 1983 leraar wis- en natuurkunde aan diverse middelbare scholen in Nederland en op Aruba, laatstelijk aan de Nassau Scholengemeenschap in Breda
- Was van 1977 tot 1983 presentator van 'Daar vraag je me wat' (KRO)
- Schrijft sinds 1972 in DJO en andere tijdschriften
- Heeft een vrouw en zes kinderen: Vijf jongens, een meisje
- Woont op een boerderij in het Brabantse Ulvenhout